

Alkoholipoliitika rohelise raamatu elluviimise 2014. aasta tulemused

Alkoholipoliitika roheline raamat on kinnitatud Vabariigi Valitsuse poolt 20.02.2014. Dokument sätestab Eesti riiklikud eesmärgid alkoholipoliitika valdkonnas, meetmed eesmärkide saavutamiseks ja indikaatorid tulemuste mõõtmiseks. Rohelise raamatu meetmete abil kavandatakse vähendada Eesti alkoholitarbimist alla 8 liitri absoluutalkoholi elaniku kohta aastas.

Eesti alkoholipoliitika eesmärgid vastavalt rohelisele raamatule on:

- Vähendada alkoholi kogutarbimist.
- Vähendada liigtarvitamist.
- Tõkestada alaealiste alkoholitarvitamist.
- Tagada turvaline keskkond, vähendada alkoholist tingitud kuritegevust, sotsiaalseid probleeme ja tervisekahjusid.
- Arendada välja ravi- ning rehabilitatsiooniteenused motiveeritud alkoholisõltuvusega isikutele.

Eesmärkide täitmist mõõdetakse indikaatoritega

- Alkoholi tarbimine on püsivalt alla 8 liitri absoluutset alkoholi elaniku kohta aastas.
- Alkoholi esmatarvitamise iga on tõusnud, alkoholi tarvitanud ja purjus olnud noorte osakaal on langenud.
- Alkoholist tingitud vigastuste ja vigastussurmade arv on langenud.

Absoluutalkoholi tarvitamine liitrites elaniku kohta aastas vähenes alates 2009. aastast, kuid alates 2011. aastast see taas suurenes. 2013. aastal tarbiti 10 liitrit puhast alkoholi elaniku kohta aastas, mis on 2,6 liitrit vähem kui 2007. aastal (suurima alkoholi tarbimisega aasta).

Tunduvalt on vähenenud kange alkoholi tarbimine. 2013. aastal tarbisid täiskasvanud elanikud (vanuses 15 ja enam) inimese kohta arvestatuna 87 liitrit õlut, 13 liitrit veini, 11,2 liitrit kangeid (sh viina 6,9 l) ja 20,9 liitrit lahjasid alkoholiseid jooke (siider, segujoogid). Absoluutalkoholi arvestuses annab see kokku 11,8 liitrit alkoholi täiskasvanud elaniku kohta. Eesti elanike alkoholitarbimine on põhjanaabritest suurem. Soomes tarbiti 2013. aastal 11,6, Taanis 10,5, Rootsis 9,9 ja Norras 7,8 liitrit absoluutalkoholi täiskasvanud elaniku kohta (Eesti Konjunktuuri Instituut).

Tuginedes kooliõpilaste tervisekäitumise uuringu andmetele on esmakordne alkoholi tarbimine ja esmakordne purju joomine nihkunud hilisemasse ikka. Kui 2009/2010. aastal oli esmakordselt alkoholi proovinud 13-aastaselt või nooremalt 62% õpilastest, siis 2013/2014. aastal oli see näitaja 49%. Purju oli 2009/2010. aastal ennast 15-aastastest õpilastest 13-aastaselt või nooremalt joonud 24% ning 2013/2014. aastal oli see näitaja 19%.

Eesmärkide saavutamiseks rakendatakse meetmeid 10s valdkonnas:

- Alkoholi kättesaadavuse piiramine
- Alkoholsete jookide müügienduse piiramine
- Hinna- ja maksupoliitika
- Salaalkoholi leviku tõkestamine
- Alkoholitarvitamise ja joobe kahjude vähendamine

- Joobes juhtimise ennetamine
- Kohaliku omavalitsuse tegevused alkoholikahjude vähendamiseks
- Teadlikkuse suurendamine
- Ravi ja nõustamine
- Alkoholi tarbimise, tervisemõju ja alkoholipoliitika rakendamise ja tõhususe seire ja hindamine

Alkoholipoliitika elluviimiseks on ellu kutsutud ministeeriumite töörühm, kus on esindatud Sotsiaalministeerium, Siseministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Rahandusministeerium, Põllumajandusministeerium, Justiitsministeerium. Rohelise raamatu meetmete rakendumise järgimiseks on töörühm koostanud alkoholipoliitika seiretabeli, mida täiendatakse jooksvalt. Käesolevale aruandele on lisatud väljavõtte seiretabelist seisuga 31.05.2015.

Alkoholipoliitika rohelise raamatu meetmete elluviimine

Alkoholi kättesaadavuse piiramine.

2014. aastal valmis Kaupmeeste Liidu eestvedamisel ja ministeeriumite ning Tervise Arengu Instituudi toel vabatahtlik juhend jaekauplejatele, mille eesmärk on tõhustada alaealistele ja joobetunnustega isikutele alkoholimüügikeelu järgimist poodides.

2015. aastal esitab Sotsiaalministeerium Vabariigi Valitsusele eelnõudepaketi, mis on koostatud ministeeriumitevahelise töörühma koostöös. Paketis sisaldub muudatus, mis sätestab, et alkoholi võib kaupluses müüa teistest kaupadest eraldi. Jätkub koostöö Kaupmeeste Liidu vabatahtliku juhendi rakendamisel.

Alkohoolsete jookide müügiarenduse piiramine

2015. aastal esitab Sotsiaalministeerium Vabariigi Valitsusele eelnõudepaketi, milles on kesksel kohal reklaami reguleerivate õigusaktide muudatused. Reklaamiseadust muudetakse selliselt, et alkoholireklaamides on lubatud esitada üksnes neutraalset teavet toote põhiliste omaduste kohta (sealhulgas välistades inimeste näitamist, atmosfääri kirjeldamist ja lugude jutustamist), samuti keelustatakse ettepaneku kohaselt alkoholi välireklaam ja pikendatakse reklaamivaba aega elektroonilises meedias kella 22.00-ni õhtul.

Hinna- ja maksupoliitika

1. juulil 2014. a võttis Riigikogu vastu seaduse muudatuse, millega tõstetakse alkoholiaktsiisi plaanitud 5% asemel 2015. aastal 15% ning 2016., 2017. ja 2018. aastal 10% ning 2015. aastal on planeeritud suurendada 2016. aasta tõusu 15%-ni. Ministeeriumite-vaheline töörühm jälgib aktsiisitõusude mõju alkohoolsete jookide hindadele, sotsiaalministeerium tellib jätkuvalt uuringuid nii alkohoolsete jookide üldise hinnataseme kui kõige odavamate jookide hindade kohta. 2013. ja 2014. aastal telliti odavaimate jookide hinnaseire ja analüüs aktsiisitõusu mõjust alkohoolsete jookide hindadele perioodil 2004-2014.

Salaalkoholi leviku tõkestamine

2015. aastal jõustub alkoholiseaduse muudatus, mille eesmärk on hõlbustada denaturante sisaldavate jookide, s.h kosmeetikatoodete sildi all turustavate jookide käitlemise tõkestamist. Maksu- ja Tolliamet rakendab rohelises raamatus kirjeldatud põhimõtteid rutiinses töös.

Alkoholitarvitamise ja joobe kahjude vähendamine

2014. aastal jõustus Korrakaitse seadus, millega muutus avalikus kohas alkoholitarbimine lubatuks, ühiskondliku surve tõttu keelustas Riigikogu avalikus kohas alkoholitarbimise uuesti, muudatused jõustusid 2015. aasta algusest. 2015. aastal jätkab Päästeamet joobes veeõnnetuste ennetamisele suunatud kampaaniat.

Joobes juhtimise ennetamine

Politsei- ja Piirivalveamet algatas 2014. a Lõuna-Eestis rehabilitatsiooniprogrammi pilootprojekti, mille raames saab politsei suunata lubatud alkoholi piirmäära ületanud mootorsõidukijuhid haridus- või nõustamisprogrammi. Alkoholijoobe kontrollile allutatud juhtide arv 2014. aastal oli 752 569, mille käigus avastati kokku 7894 alkoholi piirmäära ületanud (LS § 224) ja joobes (KarS § 424) juhti. Toimus joobes juhtimist ennetav meediakampaania ja koolitused gümnaasiumiõpilastele.

2015. aastal jätkatakse teavituskampaania, alkoholijoobe kontrolli ja noorte koolitustega. Koostatakse uus liiklusohutusprogramm ning koostöös tervishoiuvaldkonnaga standardiseeritakse joobes juhtimiselt tabatud juhi käsitlust, suunates sõltuvusravi vajavad juhid tervishoiusüsteemi.

Kohaliku omavalitsuse tegevused alkoholikahjude vähendamiseks

Sotsiaalministeerium viis Norra finantsmehhanismi toel läbi projektikonkursi kohalike omavalitsuste rahvatervisealase võimekuse tõstmiseks, alkoholipoliitikale on keskendunud üks rahastust saanud projekt. Projekti raames toetatakse kolme omavalitsuse alkoholipoliitikat, töötatakse välja juhend kohalikele omavalitsustele paikkondlike alkoholiennetuse meetmete rakendamiseks.

Teadlikkuse tõstmine

2015. aastal toimuvad osaliselt või täiel määral riikliku rahastuse toel alkoholivaldkonnas järgnevad teavitustegevused: Karskusliidu kampaania passiivsest joomisest, SA Terve Eesti kampaania „Joome Poole Vähem“, TAI kampaania alkoholi terviseriskidest, lapsevanematele suunatud teavitustegevused initsiatiivi Tarkvanem.ee raames, Efekt koolitusprogramm lastevanematele, teater NO99 alkoholiennetusala teatriennetus 7. klassi lastele.

Ravi ja nõustamine

2014. aastal töötati välja programm "Kainem ja tervem Eesti", 2015. aastal alustati programmi rakendamist. Programmi raames jätkatakse alkoholi liigtarvitamise varase avastamise ja lühinõustamise juurutamist esmatasandil ning suurendatakse alkoholsõltuvuse ravi kättesaadavust ja parandatakse kvaliteeti, valmib alkoholitartvitamise häire ravijuhend.

Seire ja hindamine

2014. aastal jätkus alkoholituru- ja tarbimise seire ning koostati Alkoholi Aastaraamat, alkoholipoliitika-alaste tegevuste seiramiseks ja hindamiseks koostas ministeeriumitevaheline tööühm tegevuste seiretabeli. 2014. aastal kogunes alkoholipoliitika huvipoolte tööühm, n-ö alkofoorum, esimest korda roheline raamatu rakendamise kontekstis (varasemalt kogunes tööühm roheline raamatu koostamiseks). Alkofoorum tutvus alkoholituru- ja tarbimise andmetega ning osapoolte plaanidega roheline raamatu rakendamiseks, tegi ettepanekuid tegevuste täiendamiseks.

2015. aastal jätkatakse alkoholituru ja –tarbimise seiret, koostatakse Alkoholi Aastaraamat ja esitletakse alkoholipoliitika huvipooltele Alkofoorumi raames.